

DE BERLÍN A CASCAIS

ALEX BARNILS I VIDAL

Escriptor

Els trens el van portar a través de França i Suïssa per, després de Basilea i d'algunes parades en territori alemany, arribar finalment a Berlín. Portava equipatge per a una estança llarga: algú li havia dit que tres anys era el mínim per a treure veritable profit de l'experiència. El que és segur és que parlar l'idioma li permetria anar per feina des del primer dia.

Berlín, embolcallada per l'estranya calma dels anys previs a la Gran Guerra, s'assemblava encara a la resta de ciutats alemanyes. La metròpoli s'estenia massa per tenir un sol centre: la Kurfürstendamm ho era per a alguns, la Potsdamer Platz per a d'altres i la Friedrichstrasse amb la Leipziger Strasse ho era per a Stefan Zweig. Tothom coincidia, això sí, en la importància d'Unter den Linden, per a molts el veritable centre.

Aquest bulevard es convertia, una vegada cada mes, en escenari d'una imponent desfilada protagonitzada pel kàiser Guillem II. Poques coses agradaven més als berlinesos d'aleshores com aquella mena d'esdeveniments. El nostre estudiant sabia que amb assistir-hi una vegada n'hi hauria prou; havia d'escriure la seva primera crònica per a un setmanari de Barcelona i allà segur que hi trobaria suficients elements.

Tenia la seva residència a Charlottenburg. A la seva cambra, sobre la taula, hi tenia llibres, guies i apunts acumulats. L'il·legible *Sartor Resartus* de Thomas Carlyle, algun llibre de D'Annunzio i algun altre de Kant en els seus idiomes originals ocupaven la part superior de tres columnes de llibres. De les guies, la Baedeker era la que tenia oberta i subratllada. Els apunts estaven coronats per una sèrie de tractats especialitzats –Phillipowich, Schmoller i Conrad– que li resultaven molt útils de cara a les classes.

Amb el que imposava saber que compartiria pàgines amb el mateix Joan Maragall, aquella primera crònica, escrita des d'un Berlín que era vell i nou al mateix temps, feia referència, és clar, al kàiser. Entre novembre i desembre d'aquell 1907 n'escriuria una sèrie que, ben apresada la pauta alemanya del pla militar Schlieffen, pronosticava la Gran Guerra i fins i tot la que va venir després.

La universitat, del segle XVIII i situada a la Unter den Linden, acollia un gran nombre d'estudiants quan ell hi va ser. Per les seves aules hi havien passat ni més ni menys que Schopenhauer, Hegel, Marx i Engels. Uns anys després de ser-hi ell, entre les dues guerres

mundials, hi passarien estudiants més incendiàries; en comptes de llegir els llibres els farien cremar davant mateix de la universitat. Però encara quedava un temps per a tot allò. Ara, ell, s'havia d'enfrontar a un programa d'assignatures intens i variat: teoria general de l'economia, història econòmica, economia pràctica, hisenda, estadística, diner i crèdit, política social, política agrària i industrial, sistema colonial, socialisme i administració.

Tenia bona relació amb els seus professors, especialment amb Adolph Wagner. Wagner impartia política social i també un seminari amb treball de camp, com el que els va portar a la *Berliner Gewerkschaftshaus* i a d'altres organitzacions obreres socialistes. Admirava també el professor Schmoller. Wagner i Schmoller tenien molt prestigi i no era fàcil entrar en els seus seminaris: tots dos eren especialment rigorosos en les admissions.

El seminari s'ubicava en un edifici de la Dorotheenstrasse, rere la universitat. L'alumne visitava privadament el seu professor i es posava d'acord amb ell sobre un treball determinat. Aquells exercicis eren independents a les tasques universitàries i permetien a l'alumne una participació científica. El sistema de seminaris estava considerat superior, en termes pedagògics, al sistema universitari simple. Aquell era fonamentalment el motiu pel qual ell es trobava estudiant a Berlín.

En aquella ciutat s'hi podia viure amb pocs diners. Arreu es servien menús econòmics per als estudiants. Stefan Zweig, que hi havia estudiat cap a 1901, defineix, però, el menjar d'insípid i el cafè elaborat amb pocs grans, resultat de la política estalviadora de Prússia segons ell. Eugeni Xammar, que s'hi va instal·lar als anys vint, parla igual de malament del cafè. Diu que si en volies un de veritat havies de pagar-lo molt car.

L'estudiant que ens ocupa va conèixer la seva primera esposa, Minna Schuhmacher, a Colònia. Minna provenia d'una bona família jueva de la ciutat i era filla d'un professor seu. El de Barcelona va passar allà el darrer any dels tres que va durar la seva estada a Alemanya, comptant una temporada a Bonn per complementar els estudis de Berlín. A Colònia hi va realitzar treballs a l'administració municipal com a part pràctica de la carrera. Després mantindria el contacte amb Berlín i Alemanya fins almenys 1936, ja amb Hitler al poder. La seva vinculació amb el país, per tant, s'allargaria al voltant d'uns trenta anys. De fet, per unes causes o altres va passar a l'estranger gran part de la seva vida.

Un dia va rebre una carta de Francesc Cambó. Li anunciava el seu imminent viatge a Alemanya. L'objectiu del polític era estudiar detalladament l'organització i el funcionament dels serveis municipals de tres ciutats tan importants com Frankfurt, Munic i Berlín. Li demanava si el volia acompanyar i fer d'intèrpret. Ell li va respondre de seguida, dient-li que seria un honor prestar-li aquell servei. En aquell moment començava una profitosa relació entre tots dos que s'allargaria quaranta anys. Segons diu Cambó a les seves memòries, aquell jove català que li va ser tan útil, parlava l'alemany gairebé com a llengua pròpia.

Finalitzada la seva tesi doctoral, va presentar-la a Madrid i allà es va doctorar com manaven les regles de l'època. Tenia només vint-i-tres anys. De nou a Barcelona, es va presentar per a una vacant de cap de secció d'hisenda de l'Ajuntament, que havia quedat lliure. Va aconseguir la plaça, però va haver d'esperar un any per exercir-la, ja que consideraven que tot i ser el més apte encara era massa jove.

Pel seu domini de l'alemany i pels seus coneixements en matèria d'economia, resultaria decisiu per a les negociacions i la consolidació de la companyia CHADE, on faria de secretari del consell d'administració, amb Cambó de president. Quan després va començar a impartir classes d'economia política a la Universitat de Barcelona, que era exactament la mateixa assignatura que li havia donat Flores de Lemus abans de marxar a Alemanya, es tancava un cercle: va ser aquest professor qui va recomanar-li que anés a estudiar a Alemanya quan va saber que parlava l'idioma.

Sempre vinculat a la Lliga, arribaria a ser diputat al Parlament de Catalunya i al de Madrid. Els seus discursos eren molt temuts pels seus adversaris polítics. Josep Pla, que escrivia en els anys de la Segona República cròniques polítiques des de la capital espanyola, elogiava en alguns dels seus textos les intervencions d'ell al Congrés.

Quan va començar la Guerra Civil va fugir a temps de Barcelona, però va deixar enrere dos cognoms amb massa pes polític, i el seu germà petit va pagar-ho amb la vida. A la segona planta d'un edifici del carrer Guillem Tell, tocant a la plaça Molina, tot estava disposat per al sopar quan van aparèixer dos pistolers ben armats, van registrar la casa i se'l van endur. Ell, intuïnt perfectament el seu destí, només va tenir temps de dir a la seva dona que no es veurien més. Aquell a qui anaven a assassinar no només no tenia res a veure amb la política sinó que com a home de negocis havia resultat més aviat desafortunat.

El nostre home, que no tornaria a trepitjar el seu país fins molts anys després, es va casar per segona vegada ja als Estats Units, amb una dona austríaca, també jueva: Adrienne Junger. Abans d'establir-se a Nova York encara va passar per Berlín i diverses capitals europees i després per Cuba i Mèxic. Però és als Estats Units on passa els darrers anys de la Segona Guerra, uns moments que per força l'havien d'interessar com a economista ja que, entre altres coses, presenciava el naixement del nou ordre econòmic mundial amb els Acords de Bretton Woods.

La mort li va arribar estant de nou a Europa, a la seva finca portuguesa de Cascais, on hi duia uns anys instal·lat amb la seva segona dona. Feia poc més d'un mes que el soldat Conrad Schumann havia saltat el filat que començava a separar la ciutat de Berlín i el fotògraf Peter Leibing captava una de les fotografies per al segle XX. Possiblement va morir coneixedor del destí de la ciutat que l'havia fascinat quan tenia només vint anys. Moria als setanta-quatre.